

ские организации, построенные по сетевому принципу, в которых отдельные группы-звенья ничем не связаны друг с другом, кроме общей идеологии; наконец, даже куда более устойчивые, жестко-иерархичные организации, возникшие, однако, на почве диффузных идеолого-политических конфликтов и ведущие свои безнадежные войны «шести против шестидесяти миллионов» [1; 2]. Эти формирования также демонстрируют минимальный уровень политического влияния и в массе своей стремятся к той грани, за которой начинается политическая несубъектность. Но и здесь ощущается куда больший политический вес по сравнению с саморазрушительными всплесками одиночного терроризма. Даже слабые очаги «децентрализованного сопротивления» или аморфные экстремистские сети обладают некоторым запасом прочности, позволяющим им действовать сравнительно долгое время. Даже если группа радикалов дистанцируется от широкого протестного движения, чтобы, объявив себя истинным «авангардом», начать бескомпромиссную борьбу с «системой», она сохраняет хотя бы остаточные связи с окружающей средой, не говоря уже о том, что смерть, как, впрочем, и арест, означают для террориста-одиночки конец какой бы то ни было политической активности, тогда как и будучи частично разгромленной сравнительно немногочисленная группа может продолжать свои действия. Более того, казненный или отбывающий тюремный срок «одиноким волком» лишь с некоторой вероятностью может стать примером для таких же обреченных одиночек; арестованные же члены террористической группы, как правило, становятся «мучениками» и образцами для их оставшихся на свободе собратьев.

Итак, практически полная добровольная изоляция от окружающей общественной среды; отсутствие возможности – за исключением провоцируемого кратковременного шока – сколько-нибудь влиять на политические процессы; неизбежное скорое саморазрушение, окончательное выбывание из сферы политического общения – таковы причины, которыми, по нашему мнению, обусловлена политическая несубъектность террористов-одиночек. В ходе наших рассуждений была рассмотрена и отброшена аналогия между террористом-одиночкой и добропорядочным гражданином. Уместнее, думается, будет сравнить террориста-одиночку с убежденным абсентеистом. В обоих случаях происходит саморазрушение политического субъекта – конечно же, с той принципиальной разницей, что в случае «одиноким волком» это саморазрушение практически бесповоротно и чревато трагическими последствиями для тех, нормальное политическое общение с которыми террорист-одиночка прерывает, доверяя взрывному устройству или пулям «донести его мысль».

Список використаних джерел

1. Aust S. *Baader-Meinhof: The Inside Story of the RAF* / S. Aust. – Oxford: Oxford University Press, 2008. – 457 p. 2. Michael G. *Lone Wolf Terror and the Rise of Leaderless Resistance* / G. Michael. – Nashville: Vanderbilt University Press, 2012. – 254 p. 3. Neumann P. *Old and New Terrorism: Late Modernity, Globalization and the Transformation of Political Violence* / P. Neumann. – Cambridge: Polity Press, 2009. – 218 p. 4. Obama: «Lone Wolf» Attack is Biggest Concern [Electronic resource] / A. Madhani // *National Security*. – 2011. – Aug. 16. – Access mode: <http://www.nationaljournal.com/whitehouse/obama-lone-wolf-attack-is-biggest-concern-20110816>. 5. Weinberg L. *Political Parties and Terrorist Groups* / Weinberg L., Pedahzur A., Perliger A. – London: Routledge, 2009. – 184 p.

Р. М. Ключник

ГЛОБАЛЬНИЙ ВИМІР ПОЛІТИЧНИХ КРИЗ

Сучасна глобалізація призводить до стрімкого поглиблення розриву між багатими та бідними країнами. Поглиблюється соціальний розкол у суспільстві, що супроводжується зростанням бідності, безробіття, безпритульності, створюючи таким чином основу для криміналізації суспільства, розкладання його моральних засад. Цей розкол посилюється під впливом розшарування між тими сегментами національної економіки, які пристосувалися до нових реалій, і тими, що не встигли цього зробити. Негативні наслідки глобалізації для оточуючого природного середовища поглиблюються безвідповідальністю політичних лідерів індустріально розвинених (США, Велика Британія, Японія, Росія, Франція, Італія, Південна Корея) і перенаселених (Індія, Китай, Пакистан, Бангладеш, Індонезія) країн і створюють передумови для гло-

бальної екологічної кризи.

Осягнути форму структурування нинішніх трансформацій у напрямку взаємозалежного світу залишається головним завданням дослідників глобалізації. Така форма нині зазнає рефлексивного перетворення, дедалі більше приймаючи проекти глобалізації як конструктивні ознаки сучасності. Турбулентність глобалізаційних процесів, поєднана зі значними змінами та перетвореннями, дає можливість нам говорити про невпевненість та глобальний безлад [4,с.600].

Сучасна глобалізація, що найбільш яскраво проявилася на межі ХХ-ХХІ ст., є процесом перетворення регіональних соціально-економічних та політичних систем, які досягли високого ступеня взаємозалежності, у єдину планетарну систему.

Глобальні кризові процеси, ймовірно, внесуть суттєві корективи у поняття стабільних і нестабільних країн, змінять список як таких держав, які йдуть у фарватері світового розвитку, так і аутсайдерів [4,с. 604]. За останні роки вагомим впливом на світовій арені набули Бразилія, Чилі, Аргентина, Туреччина, Індія, КНР, Південна Корея та інші країни. Як наслідок, сьогодні модель однополярного світу вже не може ефективно працювати: жодна держава не здатна самотійно протистояти глобальним загрозам, відтак, відповідати на виклики глобальних кризових явищ можна лише колективними зусиллями.

Американський філософ І. Валлерстайн стверджує, що сучасна світо-система як система історична вступила в епоху завершальної кризи і навряд чи існуватиме через 50 років. Однак оскільки результати кризи не можуть бути визначені заздалегідь, ми не знаємо, чи стане нова система краще або гірше тієї, у якій ми зараз живемо. Проте можна з впевненістю стверджувати, що перехідний період буде часом потрясінь, оскільки ціна переходу є гранично високою, його перспективи досить нечіткі, а потенціал впливу невеликих змін на підсумковий результат винятково великий [1,с.5-6].

Можна зафіксувати декілька основних тенденцій, що визначають характер світової політики у кризовий період.

1.Зниження ролі США і криза глобального управління. Світ вступає у період політичного хаосу, під час якого особи, що стоять на чолі західних держав і недержавних структур, прагнуть відновити рівновагу, в той час як необхідно вдатися до чогось нового. Можна очікувати замороження процесу делегування окремих складових національної влади на верхні інтеграційні рівні (органи НАТО, ЄС, АСЕАН тощо).

2.Зміна масштабу політичних процесів. У найближчі роки найбільш активними стануть регіональні інтеграційні стратегії. Для переважної більшості держав необхідною умовою антикризових дій стане примат рішення локальних завдань над глобальними. Відтак, глобальні проблеми залишатимуться невирішеними, оскільки легітимність влади в будь-якій країні передусім залежить від здатності задовольнити потреби населення саме цієї країни. Першочергові дії будуть здійснюватися у рамках децентралізованих парадигм, які передбачають конструювання або реформування регіональних об'єднань, що сприятимуть ефективному вирішенню локальних проблем.

3.Економізація політичного простору, що має явно виражені особливості, визначені макроекономічним контекстом. Світова фінансова криза безпосередньо впливає на зміст і напрями геополітичних взаємодій на міжнародній арені, що набувають останнім часом економічного характеру. У політичному діалозі все частіше присутня економічна складова.

4. Зміна статусу наднаціональних акторів (МВФ, Світовий Банк, Паризький клуб, ВТО, ЄБРР тощо) у сучасній системі міжнародних відносин є неоднозначною і потенційно конфліктною. З одного боку, їх кредитні механізми стануть у пригоді, проте, з іншого – процедури фінансового регулювання і видачі кредитів стануть менш прозорими.

5. Геополітична дестабілізація світової периферії, обумовлена економічною кризою. У найближчі часи може істотно зрости кількість бідних і голодуючих у країнах «третього світу» [3,с.35-37].

Прогностичний концепт майбутньої структури можна описати як девальвовану однополярну систему із тенденцією до регіонально-економічної диференціації світу.

Розвиток п'ятої тенденції може призвести до ескалації збройних конфліктів, особливо у надмірно милітаризованій Азії з її ядерною зброєю. У цьому плані потенцій-

но небезпечні середньоазійські держави Киргизстан, Таджикистан, Туркменістан і Узбекистан, які в умовах економічної катастрофи і негнучких авторитарно-кланових режимів можуть опинитися безпорадними перед численними загрозами, у тому числі пов'язаними з ескалацією ісламського екстремізму. У таких умовах важливим є знати майбутні перспективи і небезпеки, що значно підвищує шанси у подальшому стратегічній гри на їх випередження. Конкретні дії держав мають бути гранично гнучкими, виходити з оперативної зміни ключових зовнішніх стратегій – економічної, геополітичної, демографічної, гуманітарної. В.Ю. Калінін з цього приводу зазначає: «Наслідком глобальної кризи є падіння довіри до неоконсервативних і неоліберальних теорій» [2, с.740].

На нашу думку, формула успішних дій у ситуації, що склалася, є наступною: «тенденція – наслідки – контрстратегія». Однак для її застосування необхідна мобілізація усі національних і наддержавних, колективних ресурсів. Лише тоді поточна криза і її наслідки не переростуть у тотальну деструкцію, а доповнять існуючу теорію злетів і падінь.

Список використаних джерел

1. Валлерстайн І. *Кінець знаомого мира: соціологія ХХІ века* [Текст] / І. Валлерстайн; пер. с англ. под ред. В.Л. Иноземцева. – М.: Логос, 2004. – 368 с.
2. Калінін В.Ю. *Витоки світ-системного аналізу: критичне осмислення* [Текст] / В.Ю. Калінін // Гілея. – 2013. – Вип. 71. – С. 740-745.
3. Костин А.И. *Глобальный кризис в зеркале мировой политики* [Текст] / А.И. Костин, В.С. Изотов // Вестник Московского университета. Серия 12. Политические науки. – 2009. – № 5. – С. 30 – 40.
4. Снівак В.М. *Глобальна криза: економічні причини і політичні наслідки* [Текст] / В.М. Снівак // Держава і право. – 2009. – Вип. 46. – С. 598 – 604.

А. Ю. Кравець

АНТРОПОЛОГІЯ МЕНЕДЖМЕНТУ ТА АНТРОПОЛОГІЯ КОНФЛІКТУ ЯК ПЕРСПЕКТИВНІ НАПРЯМИ ДОСЛІДЖЕНЬ СУЧАСНОЇ ПОЛІТИЧНОЇ АНТРОПОЛОГІЇ

Політична антропологія доволі молода наукова дисципліна в межах сучасного політичного знання. На наш погляд, саме в цьому полягає основна причина того, що в сучасному політико-антропологічному дискурсі й досі не вироблено єдиного уявлення стосовно витоків цієї дисципліни, її місця в системі сучасного наукового знання та основного предмету політичної антропології. До того ж, основні політико-антропологічні праці являють собою переважно збірники статей з викладенням результатів практичних політико-антропологічних досліджень. Тому сьогодні питання про подальший розвиток теоретико-методологічних засад цієї дисципліни залишається відкритим та досить актуальним.

В найближчому майбутньому, на нашу думку, окремим напрямом політико-антропологічних досліджень може стати антропологія менеджменту. Дослідження політичних структур в менеджменті та організаціях широко представлені в західній літературі та охоплюють широкий спектр організаційних процесів в межах тієї чи іншої системи. В російській політико-антропологічній традиції антропологією менеджменту цікавиться П. Романов, який вважає, що в замкнених системах, таких як організації, владні відносини між різноманітними професійними і структурними групами є характерною рисою повсякденного життя.

Організація в межах антропологічного підходу, за словами П. Романова, – це «місце, де постійно відбуваються конфлікти між різноманітними групами менеджменту, змагання за можливість приймати рішення, за організаційні ресурси і владу». Тобто, по суті, досліджуються владні відносини на певному локальному рівні – в межах організації. При цьому враховується антропологічна складова, тобто так званий людський фактор. В даному контексті підкорення об'єкта влади досягається завдяки використанню тих же методик, які притаманні владним відносинам всіх рівнів, – винагороди та примушення. Але є й специфічні ресурси або засоби забезпечення підкорення об'єкта владі суб'єкта – референтність та компетентність, пов'язані з персональними якостями менеджера, а також легітимність – визнання